

РИНОК ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В. П. Ільчук, д. е. н, проф.,

Х. І. Штирхун, к. е. н

Чернігівський національний технологічний університет

Одним з найважливіших чинників для загального добробуту та розвитку країни є продовольча безпека. Поняття "продовольча безпека" з'явилося у 1996 році та затверджено Світовим самітом з продовольства (World Food Summit) як "стан, в якому всі люди в будь-який час мають фізичний та економічний доступ до достатньої у кількісному вираженні, безпечної та поживної їжі, яка відповідає їхнім дієтичним потребам та харчовим вподобанням для ведення активного та здорового життя" [1].

Одним із показників, які характеризують продовольчу безпеку є Глобальний індекс продовольчої безпеки (Global Food Security Index), який розраховується на основі чотирьох груп показників для 113 країн світу. Відповідно, рейтинг України за груповими показниками за 2018 рік був наступним:

1. Цінова доступність продовольства – 66 місце або 54,1 балів (що на 7 позицій або 0,9 балів гірше, ніж у 2017 році).

2. Фізична доступність – 73 місце або 53,8 бали (що на 5 позицій або 3,6 балів краще, ніж у 2017 році).

3. Якість та безпека – 46 місце або 65,2 бали (що на 5 позицій або 4 бали краще, ніж у 2017 році).

4. Природні ресурси та стійкість – 76 місце або 57,5 бали (що на 2 позиції нижче, ніж у 2017 році).

У цілому, Глобальний індекс продовольчої безпеки України у 2018 році склав 55,7 балів зі 100 (у порівнянні з 2017 роком на 1,8 балів більше) або 63 місце серед 113 країн [2].

Отже, Україна входить у топ-50 країн за показником якості та безпеки, крім цього, підвищення даного показника на 5 позицій за один рік вказує на зміцнення конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва. До того ж, за показником фізичної доступності також спостерігається зміцнення позицій України на 5 пунктів, що є результатом розширення асортименту продукції, представленої на ринку. З іншого боку, за ціновою доступністю продовольства рейтинг України знизився на 7 позицій, що, у першу чергу, пояснюється політичною нестабільністю у країні, зокрема, передвиборчою ситуацією, необґрунтованим завищенням цін на деякі групи товарів недобросовісними учасниками ринку.

Технологія виробництва органічної продукції передбачає, що 95% речовин, що знаходяться у продукції повинні бути органічними, тобто при виробництві такого виду продукції забороняється застосовувати хімічні домішки, стимулятори росту, а також виконуються певні вимоги щодо вирощування рослин і вирощування, годування, забій, транспортування та випас тварин.

Тому, безпечність – це одна зі складових якості продукції, а отже, і характеристик органічної продукції, адже даний вид продукції не шкодить здоров'ю. Виробництво органічної продукції є важливим фактором для підвищення продовольчої безпеки у напрямку забезпечення населення необхідною кількістю такої продукції, але не визначальним. Згідно зі статистичними даними, в Україні виробляється значний обсяг органічної продукції, але вона переважно експортується закордон, де на неї є значний попит через її високу

якість, конкурентоспроможність та ціну. Беручи це до уваги, ми розглядаємо виробництво органічної продукції як основний елемент ринку органічної продукції, адже та продукція, яка виробляється, повинна потрапляти на ринок та мати попит, в результаті чого саме попит, сформований на ринку, впливає на майбутні обсяги виробництва органічної продукції для задоволення потреб суспільства у високоякісній продукції.

Аналіз робіт вітчизняних науковців дозволяє зробити висновки, що поняттю «виробництво органічної продукції» було приділено достатньо уваги. Натомість ринку органічної продукції – місцю, на якому формуються попит, пропозиція та, найголовніше, ціна на даний вид продукції, що і визначає її економічну доступність для людей, – досліджували лише деякі науковці.

На думку авторів, ринок органічної продукції – це особливий сегмент ринку сільськогосподарської продукції, в основі якого лежить система економічних та правових відносин у сфері виробництва, зберігання, транспортування, просування та збуту органічної продукції, яка здатна забезпечити позитивний довгостроковий результат для всіх її учасників.

Виробництво та поживання органічної продукції позитивно впливає на зростання тривалості життя, зниження захворюваності населення, рівня дитячої смертності тощо, що у свою чергу, підвищить рівень продуктивності та інтенсивності праці, стимулюватиме зростання ділової активності та працездатності населення, зменшить обсяг виплат з фондів соціального забезпечення та знизить витрати на утримання лікувальних установ.

Забезпечення продовольчої безпеки в Україні – це комплексний процес, який має охоплювати наступне [3]:

- прийняття системи нормативно-правових актів, які відображатимуть специфічні сторони цієї проблеми;
- звернення уваги на вартість наборів продуктів харчування та мінімальний рівень заробітної плати в Україні, тому що доступність харчових продуктів має бути забезпечена всім верствам населення незалежно від доходів;
- використання системи спеціальних показників, які дадуть змогу одночасно й комплексно розглядати стан продовольчої безпеки у динаміці.

З огляду на вищенаведене, виділимо основні проблеми, що існують на ринку органічної продукції в Україні, схема розв'язання яких позитивно впливатиме на підвищення продовольчої безпеки (рис. 1).

Рис. 1. Схема розв'язання проблем ринку органічної продукції
Джерело: авторська розробка

В даний час, розвиток виробництва органічної продукції забезпечується, переважно, за рахунок міжнародного партнерства та міжнародних спеціальних програм, що спрямовані на розвиток органічного виробництва в Україні (співпраця з Швецією, Німеччиною, США). Тому, виходячи з міжнародного досвіду країн, у яких ринок органічної продукції працює ефективно, де даний вид продукції користується дуже великим попитом за рахунок свого смаку, корисним властивостям, широкого асортименту, а також доступною ціною, слід орієнтуватись на активну державну підтримку. В результаті, це сприяє забезпеченню продовольчої безпеки держави, її сталому розвитку та підвищенню іміджу у міжнародному просторі; гарантує інвестиційне забезпечення дуже важливого та перспективного для суспільства та країни в цілому напрямку; участь держави створює в інвестиційних процесах додаткову впевненість приватних інвесторів у

перспективності фінансового забезпечення ринку органічної продукції; забезпечує державний контроль за внутрішніми інвестиційними процесами.

Існує 2 найпоширеніші підходи державної фінансової підтримки розвитку ринку органічної продукції (рис. 2).

Назва підходу	Сутність	Результат
Американський	фінансування науки, консультацій, сертифікації, маркетингу органічної продукції	<ul style="list-style-type: none"> гарантія якості виробленої продукції кращий розвиток торгівлі органічною продукцією, ніж сфери її первинного виробництва
Європейський	пряме субсидування виробників (реалізація природоохоронних програм)	<ul style="list-style-type: none"> вищий рівень розвитку органічного виробництва, ніж розвитку торгівлі та більш ефективне забезпечення сталого розвитку сільських територій

Рис. 2. Підходи державної фінансової підтримки розвитку ринку органічної продукції

На нашу думку, в Україні слід застосовувати змішаний тип підтримки. Інтеграція України в ЄС допоможе отримувати пряму та непрямую фінансову підтримку через надання пільг та преференцій, яка практикується у країнах-членах ЄС. За умов належної державної підтримки вітчизняний ринок органічної продукції має всі підстави для нарощування свого потенціалу та подальшого розвитку.

Список літератури

1. Офіційний сайт The Food and Agriculture Organization (FAO) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fao.org/fileadmin/templates/faoitally/documents/pdf/pdf_Food_Security_Coccept_Note.pdf
2. Офіційний сайт Глобального індексу продовольчої безпеки (Global Food Security Index) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://foodsecurityindex.eiu.com/Downloads>
3. Киш Л.М. Продовольча безпека України: актуальні питання якості та доступності продуктів харчування / Л.М. Киш // Причорноморські економічні студії. – 2018. – № 27 Ч. 1. – С. 59–63.